

KS. MARIAN ZAJĄC

WYMIAR KATECHETYCZNY
FATIMSKICH OBJAWIEŃ MARYJNYCH

THE CATHETIC DIMENSION OF THE APPARITIONS OF FATIMA

A b s t r a c t. The Marian apparitions initiated in 1917 in Fatima, quickly gained worldwide publicity due to their content and form. Because they began in the tragic period for the history of humanity, entangled in armed conflicts and atheistic ideologies, their message of hope increased interest in all spheres of social life. The appeal for conversion and return to the Gospel principles in individual and social life was declared to the world through children who confirmed the phenomenon of Fatima apparitions by their mortified life. The spiritual content of the message has become an important element in the catechetical ministry of raising children, youth and adults. Although what happened at Fatima does not belong to the category of a scientific discourse based solely on empirical methods, it must be reminded in the education of the young generation and recalled in discussions about the future of man and the world.

Key words: catechesis; Fatima; Marian apparitions.

Translated by Karolina Jurak

Sto lat temu, gdy ówczesny świat pogrążony był w krwawej wojnie, w której miliony chrześcijan ginęły na polach bitew oraz do zenitu dochodziła nienawiść ludzi podburzanych przez ideologów nacjonalistycznych i komunistycznych, w prowincjonalnej Fatimie ukazała się dzieciom Maryja z różańcem w dłoniach. Przekazała informację, że przyszła wzywać ludzkość do

nawrócenia, ponieważ odejście od Ewangelii i Bożych przykazań stało się przyczyną tragedii na świecie. Maryja wzywała do pokuty za grzechy i do modlitwy różańcowej¹.

To, co wydarzyło się w Fatimie, nie mieści się w kategoriach dyskursu naukowego opartego wyłącznie na sprawdzalnych empirycznie strategiach. Ponieważ objawienia fatimskie przekraczały materialistyczną wizję rzeczywistości i sięgały do rzeczywistości transcendentnej, wprowadzającej w świat ducha, do którego człowiek należy poprzez nieśmiertelną duszę, ich treść stała się ważnym elementem przekazu katechetycznego. W niniejszym artykule zostanie ukazany zakres, charakter i jakość fatimskich objawień, których przesłanie zawierało wystarczający potencjał do kształtowania w katechizowanych dojrzałej wiary².

1. HISTORYCZNE PRZESTRZENIE FATIMSKICH OBJAWIEŃ MARYJNYCH

Jak ważne są wskazania fatimskie i jak głęboko przenikają do świadomości współczesnych chrześcijan, nawet po stu latach od ich zaistnienia, świadczy najnowsza inicjatywa nawiązująca do słów św. Jana Pawła II, zamieszczonych w encyklice *Ecclesia de Eucharistia*, gdzie papież, związany z Fatimą, nazywa Maryję Niewiastą Eucharystii (EdE 53). Jego zdaniem życie Maryi było zwrócone na Jezusa i prowadziło do odkrycia najgłębszego sensu Eucharystii. Maryja – w opinii papieża – była pierwszym tabernakulum i zarazem pierwszą monstrancją. Pierwszym tabernakulum została dla Jezusa po wypowiedzianym *fiat* podczas Zwiastowania, dzięki czemu stała się Matką i pierwszym mieszkaniem Słowa Wcielonego. Po tym spektakularnym wydarzeniu Maryja idzie do Elżbiety i tym samym staje się pierwszą monstrancją, ponieważ nie zasłania Jezusa, ale na Niego wskazuje (por. EdE 53).

Do takiej narracji papieskiej nawiązuje symbolika monstrancji fatimskiej – daru dla Fatimy przygotowanego przez Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Zakopanem i Fundację Aniołów Miłosierdzia. Monumentalna *monstrancja fatimska* przedstawia Maryję jako Niewiastę obleczoną w słońce, u której stóp widnieje księżyc. W centrum monstrancji, w sercu Niewiasty Eucharystii, znajdu-

---

¹ Por. L. GONZAGA DA FONSECA, *Cuda Fatimy. Objawienia. Kult. Orędzie*, tłum. W. Dzieża, Częstochowa 2017, s. 19.

² Por. S. WIELGUS, *Bogu i ojczyźnie*, Lublin 1996, s. 279.

je się miejsce, w którym jest umieszczany Najświętszy Sakrament³. Niepokalane Serce Maryi to dom Jezusa Chrystusa. Symboliczną wartość monstrancji podkreślają fragmenty dwunastu meteorytów, rozmieszczone w aureoli oraz fragment skały księżycowej, który został wtopiony pod stopami Maryi⁴. W takim kompozycyjnym zamyśle pomysłodawcy monstrancji, czczący w ten sposób stulecie objawień fatimskich sugerują, że należy rodzącego się Chrystusa przechowywać w nieskalanych grzechem sercach. Ten dar został przekazany we wrześniu roku jubileuszowego przez osoby niepełnosprawne oraz pielgrzymów ze Skalnego Podhala podczas pielgrzymki do Fatimy w stulecie objawień⁵.

Termin „objawienie” oznacza nadprzyrodzone widzenie, cielesne lub tylko duchowe. Najczęściej używany jest w odniesieniu do rozmaitych widzeń Matki Bożej⁶. Wielkie znaczenie w dynamice tego fenomenu posiada kontekst, czyli fakt, w jakich okolicznościach ukazuje się Maryja. Zazwyczaj bywają to czasy trudne, przepełnione terrorem, wojnami, głęboką negacją Boga i jego praw⁷. Objawienia przypominają ludzkości, gdzie należy szukać ratunku⁸. W dobie narastającego racjonalizmu Bóg posłużył się prostym narzędziem o umyśle czystym, nieprzenikniętym ówczesnymi prądami laicyzującymi, czyli portugalskim dzieckiem⁹.

Z perspektywy minionego czasu wyraźnie widać, iż Portugalia długo przed objawieniami była terenem w sposób szczególny przygotowanym przez Boga do

---

³ Por. S. TOMOŃ, *Fatimska monstrancja na Jasnej Górze*, <https://www.google.pl/search?client=firefox-b&q=Monstrancja+z+fatimy> (dostęp: 13.05.2017).

⁴ Każdy z dodatkowych elementów monstrancji pochodzących z kosmosu posiada certyfikat Amerykańskiej Agencji Kosmicznej NASA. Por. tamże.

⁵ Por. tamże.

⁶ *Niewiasta obleczona w słońce. Osiem wielkich objawień Matki Boskiej w czasach współczesnych*, red. J.J. Delaney, Lublin 1992, s. 12.

⁷ Tuż przed pierwszą wojną światową Fatima była znana wyłącznie jako mała osada w Portugalii nad Atlantykiem, położona na północ od Lizbony. W 1917 roku w tej małej, górskiej miejscowości, a dokładniej w dolinie Cova da Iria, Matka Boska ukazała się trójce dzieci. Objawiła się im sześciokrotnie w okresie od 13 maja do 13 października. Por. R. FOX, *Ponowne odkrycie Fatimy*, Poznań 1995, s. 24.

⁸ Ich okoliczności i cel, któremu służą, definiuje się w pięciu punktach: służą one ukrytej obecności Boga, odnowieniu życia poszczególnych społeczności, a więc nie tylko samych wizjonerów, nawróceniu serc, pobudzeniu i stymulowaniu wiary, a także rozbudzeniu nadziei i prężności Kościoła. Por. C. ODELL, *Ci, którzy Ją widzieli. Objawienia Maryjne*, Gdańsk 2002, s. 23.

⁹ Bezpośredni kontekst fatimskich objawień maryjnych precyzyjnie opisują słowa św. Pawła: „Bóg wybrał właśnie to, co głupie w oczach świata, aby zawstydzić mędrców, wybrał to, co niemocne, aby mocnych poniżyć; i to, co nie jest szlachetnie urodzone według świata i wzgardzone, i to, co nie jest, wyróżnił Bóg, by to, co jest unicestwić” (1 Kor 1,27-28).

tych wydarzeń. Jej mieszkańcy żywiłowo podtrzymywali kult Maryi, a w 1646 roku król Jan IV uczynił Dziewicę Niepokalaną Poczetą patronką królestwa i oddał Jej swoją koronę¹⁰. Od tego momentu królowie portugalscy nie nosili już tych insygniów na swoich głowach¹¹. Historyczny kontekst objawień to nie tylko kataklizm szalejącej wojny, ale przede wszystkim widmo komunizmu rozwijającego się w Rosji¹². Był to czas, w którym wielkie znaczenie odgrywała empiria, postęp i siła ludzkiego rozumu. Bóg jednak wybrał dzieci, które nie posiadały nawet elementarnej wykształcenia oraz umiejętności czytania i pisanie, aby realizować swoje plany¹³.

Objawienia Maryi poprzedziły trzykrotne wizje *Anioła Pokoju*. Wprowadziły one dzieci w atmosferę nadprzyrodzoności oraz dodały im odwagi¹⁴. Do pierwszego spotkania dzieci z Maryją doszło przed stu laty 13 maja 1917 roku. W dłoniach trzymała różaniec z lśniącymi pereł i otaczało Ją jasne światło. Od maja do października trzynastego dnia każdego miesiąca dzieci przychodziły na łąkę w dolinie Cova da Iria, gdzie spotykały Maryję. Zachęcała ona do codziennego odmawiania różańca, aby wyprosić dla świata zakończenie szalejącej wojny¹⁵. Dnia 13 października około 70 tysięcy pielgrzymów stało się świadkami cudu wirującego słońca, który certyfikował prawdziwość objawień¹⁶. W ten sposób wieść o objawieniach w Fatimie stała się znana na całym świecie i została ostatecznie potwierdzona autorytetem Kościoła katolickiego. Rozpoczął się także wtedy trwający do dzisiaj dynamiczny proces promulgacji treści objawień maryjnych w Fatimie poprzez katechizację.

2. KATECHETYCZNE ZNACZENIE FATIMSKICH SYMBOLI, SŁÓW, GESTÓW I ZNAKÓW

Z fatimskich objawień maryjnych wyłoniło się bogactwo treści, symboli oraz gestów i modlitw, które posiadały swój unikalny walor wychowawczy.

---

¹⁰ Por. L. GONZAGA DA FONSECA, *Cuda Fatimy*, s. 195.

¹¹ Zob. R.J. FOX, *Fatima dla wszystkich pokoleń. Wspomnienia i refleksje*, Zakopane 2011, s. 17.

¹² Por. W. ŁASZEWSKI, *7 dni Fatimy*, Radom 2009, s. 37.

¹³ Por. W.C. MCGRATH, *Matka Boska Różańcowa*, w: *Niewiasta obleczona w słońce*, s. 151.

¹⁴ Por. A.A. BORELLI, *Aniołowie i Objawienia Fatimskie*, Kraków 2009, s. 17-24.

¹⁵ Por. S. LABO, *Zamach na papieża w świetle Fatimy i w cieniu jednej rewolucji*, Rzym 1983, s. 62-63.

¹⁶ Por. A. SORG, *Fatima światło dla świata*, Poznań 1992, s. 55.

Wszystkie one miały wielkie znaczenie katechetyczne, pomocne w dziele wychowywania w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych w sposób systematyczny i pogłębiony teologicznie (por. KKK 5). Strategia katechetyczna Kościoła katolickiego polegała na odczytywaniu ukrytego sensu wszystkich zdarzeń, jakie pojawiły się na portugalskiej ziemi wraz z Maryją. Wartością nieprzemijającą przekazywanych przez Maryję orędzi w Fatimie była ich całkowita zgodność z przekazem biblijnym. Maryja przychodziła na ziemię w okresie wielkiego chaosu i wskazywała ponownie właściwy kierunek życia oraz konieczne normy postępowania.

Objawienia fatimskie nie wносиły nic nowego do doktryny Kościoła, lecz aktualizowały najważniejsze przesłanie Ewangelii. W swoim orędziu Maryja napominała i nakłaniała do poprawy życia i błagała o modlitwę¹⁷. Papież Benedykt XVI w encyklice *Deus caritas est* wyjaśnił związek orędzia Matki Bożej z treścią zawartą w Biblii: Maryja „mówi i myśli według Słowa Bożego. Słowo Boże staje się Jej słowem, a Jej słowo rodzi się ze Słowa Bożego” (DCE 45)¹⁸. Zatem kluczem w zrozumieniu wszystkich apeli skierowanych do grzesznej ludzkości jest przede wszystkim odwołanie się do Pisma Świętego. Objawiająca się dzieciom w Fatimie Niewiasta, to ta sama kobieta, która pochylała się nad Jezusem w betlejemskim żłóbku. W Betlejem zrodziła Syna Bożego, aby ratował świat. Przybywając na ziemię w Fatimie pragnęła ponownie cud tamtej nocy i sprawić, aby Chrystus na nowo narodził się w sercach ludzkich w myśl objawionych słów: „Jeśli Mnie kto miłuje, będzie zachowywał Moją naukę, a Ojciec mój umiłuje go, i przyjdziemy do niego, i będziemy u niego przebywać” (J 14,23)¹⁹.

Istotę symbolicznego przekazu maryjnego w Fatimie stanowią również osoby. Maryja umiłowała małe, niewinne dzieci. W tym wyborze widać kontynuację wydarzeń zbawczych, zapisanych na kartach Pisma Świętego. Stwórcą przyjmuje przeciwną do upodobań świata hierarchię wartości i ważności w myśl zapowiedzi: „Tak właśnie ostatni będą pierwszymi, a pierwsi ostatnimi” (Mt 20,16).

Objawieniu maryjnemu towarzyszyło wezwanie do podjęcia pokuty. W Fatimie Matka Boża zażądała, aby ludzie zmienili swoje życie oraz prosili o przebaczenie grzechów w słowach: „Niech ludzie już dłużej nie obrażają

¹⁷ Por. L. GONZAGA DA FONSECA, *Cuda Fatimy*, s. 119.

¹⁸ BENEDYKT XVI, Encyklika *Deus caritas est*, Poznań 2006, s. 45, nr 41.

¹⁹ Por. A. SORG, *Fatima światło dla świata*, s. 9.

Boga grzechami, już i tak został bardzo obrażony”²⁰. Orędzie Pani Fatimskiej wyraża się poprzez wstawiennictwo za grzesznikami, którzy powinni przestać obrażać Boga²¹.

Kolejny motyw, towarzyszący objawiającej się Matce Bożej, dotyczył odmawiania różańca, ponieważ ta modlitwa posiada głęboki związek z Ewangelią. W odpowiednim porządku rozważane są główne wydarzenia zbawcze, jakie dokonały się w Chrystusie²². Zbawiciel nieustannie modlił się za wszystkich, a wezwanie do ciągłej modlitwy stanowi przewodnią myśl Ewangelii, do której przybywająca Maryja regularnie się odwoływała²³.

Ostatnim z unikalnych komponentów orędzia przekazanego w Fatimie jest żądanie praktykowania nabożeństwa do Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny, która uczestniczyła w najważniejszych wydarzeniach z życia Jezusa (Łk 2,19). Dlatego „istotą orędzi fatimskich nie było przepowiedzenie apokaliptycznego końca, ale ukazanie mocy pokuty i nawrócenia w procesie zmiany losów człowieka i świata. Skoro Matka Boża nazwała siebie Królową Różańca Świętego, to równocześnie wskazała na moc tej niezwyklej modlitwy, dzięki której ludzie mogą zmienić bieg świata”²⁴.

Fenomen fatimskich objawień dostarczył wiele nowych słów, koniecznych do interpretacji gestów oraz licznych znaków, które miały symboliczne znaczenie podczas procesu wychowywania w wierze nowych pokoleń chrześcijan. Podczas objawień dzieci oglądały Maryję jako Panią w świetlistej szacie, której oblicze jaśniało. Była to owa Niewiasta obleczona w słońce opisana w Księdze Apokalipsy, a Jej przybycie oznaczało, iż owe proroctwo zaczyna się realizować. Ewangelista Jan wielokrotnie podkreślał ukazywanie się Maryi w czasach ostatecznych (por. Ap 12,1)²⁵. Symboliczna była także godzina, w jakiej Maryja przybyła na ziemię. W Fatimie objawiła się w czasie, kiedy były dzwony podczas modlitwy na „Anioł Pański”, kiedy ludzie wspominają, jak Boży Posłaniec uczynił za sprawą Ducha Świętego Maryję Matką Zbawiciela (Łk 1,38)²⁶.

²⁰ *Siostra Łucja mówi o Fatimie (Wspomnienia siostry Łucji) – Trzecie wspomnienie*, zebrał L. Kondor, Tuy 1941, s. 157.

²¹ Por. R.J. FOX, *Ponowne odkrycie Fatimy*, s. 39.

²² Por. J. DROZD, *Orędzie Niepokalanej. Historia i sens objawień fatimskich*, Kraków 2005, s. 293.

²³ Por. S. LABO, *Zamach na papieża*, s. 220.

²⁴ Cz. RYSZKA, *Fatima, klucz do tajemnicy*, Bytom 2000, s. 76.

²⁵ Por. S. KAŁDON, *Biblijne podstawy orędzia fatimskiego*, Kraków 2003, s. 7-8.

²⁶ Por. tamże, s. 92.

W objawieniach fatimskich istotną rolę odgrywa również liczba trzynastcie, której znaczenie ukryte jest na kartach Biblii. Owa liczba oznacza czas wielkiego zagrożenia dla ludu Bożego, które zamieniło się w zwycięstwo²⁷. Interpretacji tajemniczej liczby dokonała siostra Łucja, która w niej widziała misterium Trójcy Świętej: jeden Bóg w trzech Osobach. Stąd obecność Boga w Fatimie jest równocześnie potęgą całej Trójcy Świętej²⁸.

Podczas objawień przed stu laty Królowa Różańcowa przepowiedziała różne wydarzenia dotyczące Portugalii. Wypowiedziała się nie tylko na temat toczącej się wojny, ale ostrzegła przed wybuchem nowej, bardziej tragicznej w skutkach. Matka Boża Fatimska obudziła wówczas nadzieję, że ostatecznie Jej Niepokalane Serce zatryumfuje, a groźne komunistyczne mocarstwo się nawróci²⁹.

Innym elementem maryjnego orędzia, przekazanym do fatimskich dzieci, była modlitwa w intencji Ojca Świętego. Maryja nalegała, aby dzieci poprzez swoje cierpienia i ofiary wyprosiły pomoc papieżowi, ponieważ na nim spoczywa obowiązek wierności Bogu i kierowanie Kościołem. Ponieważ sam Zbawiciel modlił się za pierwszego papieża (por. Łk 22,32), dlatego podobnie uczyniły dzieci z Fatimy na prośbę Niepokalanej i zachęcały do podtrzymywania takiej krucjaty modlitewnej w przyszłości³⁰.

W Fatimie Maryja ukazała dzieciom przerażającą wizję piekła, aby uwrażliwić poprzez małych wizjonerów na konieczność nawrócenia, gdyż brak przeobrażenia życia może prowadzić do potępienia. Zwróciła się także do tych, którzy twierdzili, iż nie ma piekła, a Bóg nikogo nie karze³¹ oraz wskazała drogę, która doprowadzi ludzkość do nieba. Matka Boża wskazała na swoje Niepokalane Serce, czyli jedyny ratunek dla zagrożonej ludzkości³². Oprócz przestrogi dla świata, Maryja przyniosła również światło nadziei. Taki był też kierunek katechetycznego nauczania inspirowanego objawieniami fatimskimi w ciągu minionego stulecia.

---

²⁷ Por. R.J. FOX, *Fatima dla wszystkich pokoleń*, s. 60.

²⁸ Por. W. ŁASZEWSKI, *Apokalipsa według Fatimy*, Kraków 2013, s. 55.

²⁹ Por. C. ODELL, *Ci, którzy Ją widzieli*, s. 26.

³⁰ Por. SORG, *Fatima światło dla świata*, s. 76.

³¹ Por. Jan Paweł II w *Fatimie. Trzecia Tajemnica Fatimska z komentarzem Kongregacji ds. Nauki i Wiary*, oprac. M. Czeakański, Kraków 2000, s. 42-43.

³² Por. W. ŁASZEWSKI, *Droga, która prowadzi do Boga – Rozważania nad fatimską tajemnicą Niepokalanej Serca Maryi*, Warszawa–Zakopane 2005, s. 22-23.

3. DZIECI JAKO KATECHECI W ŚWIECIE DOROSŁYCH

W zyskującej na znaczeniu proaborcyjnej cywilizacji śmierci, objawienia w Fatimie ujawniły, jaką wielką misję kieruje Bóg do najmniejszych z osób, jakimi są dzieci³³. Ostatnie stulecie w dziejach świata nie było okresem szczęśliwego dzieciństwa. Wielu małych Europejczyków poniosło śmierć, a znacznie większa grupa została osierocona bądź opuszczona³⁴. Przyczynami zniewolenia dzieciństwa był niewątpliwie totalitaryzm niemiecki i sowiecki komunizm. Ten ostatni w polskich warunkach swym zasięgiem objął trzy pokolenia³⁵.

Katechizm Kościoła Katolickiego zawiera informację: „Dziecko nie jest czymś należnym, ale jest darem” (KKK 2378), dlatego powinno być również otoczone wyjątkowym zainteresowaniem i miłością. Św. Jan Paweł II zachęcał, aby w wydarzeniach z życia Dzieciątka Jezus odkrywać losy dzieci z całego świata³⁶. Zapewniał także: „W szczególny sposób ogarniam pamięcią dzieci dotknięte cierpieniem. Jak wiele z nich osiąga dojrzałość nie zaznawszy nigdy pokoju. Ich spojrzenie powinno być zawsze pogodne i pełne nadziei, a tak często jest przeniknięte smutkiem i lękiem, bo w swym krótkim życiu wiele już zobaczyły i wycierpiały”³⁷.

Poprzez przywołanie dzieci w Fatimie została wyeksponowana idea Bożego dzieciństwa, czyli podobieństwa człowieka do Stwórcy, która z katechetycznego punktu widzenia jest trudna do przecenienia. Wprawdzie to Jezus jest prawdziwym Synem Bożym, ale każdy człowiek otrzymał udział w przybranym synostwie: „Zaprawdę, powiadam wam: Jeśli się nie odmienicie i nie staniecie jak dzieci, nie wejdziecie do królestwa niebieskiego” (Mt 18,3).

---

³³ Tragiczne wydarzenia minionego wieku, takie jak wojny, społeczne rozruchy, nagłe zmiany polityczne, czy bezprawie światopoglądowe najbardziej uderzało w dzieci, które stając w obliczu takich sytuacji i ich niehumanitarnych skutków stawały się ofiarami stanu zniewolenia. Por. W. THEISS, *Zniewolone dzieciństwo*, Warszawa 1996, s. 7.

³⁴ Por. B. SMOLIŃSKA-THEISS, W. THEISS, *Stulecie dziecka: między mitem a zniewoleniem*, w: *Stulecie dziecka: blaski i cienie*, red. J. Wilk, Lublin 2003, s. 92.

³⁵ Chodzi tutaj o dzieci polskie deportowane w latach 1940-1941 oraz po 1945 roku do Związku Radzieckiego, przeciwników reżimu stalinowskiego w Polsce lat 1945-1956 oraz tzw. pokolenie Solidarności, a więc świadków społeczno-politycznych zmian okresu 1980-1981. Por. tamże, s. 93-94.

³⁶ Por. JAN PAWEŁ II, *List do dzieci Tra Pochi Giono w Roku Rodziny* [online] (dostęp: 26.04.2017). Dostępny w Internecie: <http://www.opoka.org.pl>

³⁷ JAN PAWEŁ II, *Orędzie na XXIX Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 1996 roku. Zapewnijmy dzieciom przyszłość w pokoju!* Watykan, 8 grudnia 1995 r. [online] (dostęp: 26.04.2015). Dostępny w Internecie: <http://www.opoka.org.pl>

Maryja do promulgacji swojego apelu nie wybrała naukowców, ale ubogie, niewykształcone oraz wzgardzone przez świat dzieci. Tylko one były w stanie wiernie odtworzyć przekaz Matki Bożej, nie profanując jego depozytu. Dlatego św. Jan Paweł II przypominał, że dzięki objawieniom dzieci stały się wyjątkowymi katechetami. Poprzez ich posługę zostały przypomniane najważniejsze treści katechetyczne inspirowane objawieniami fatimskimi. Są one tożsame z nauczaniem *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, typicznego dzieła pastoralno-teologicznego i punktu odniesienia w edukacji religijnej Kościoła katolickiego.

Katechizm Kościoła Katolickiego zawiera wskazanie: „Opatrzność Boża oznacza zrządzenia, przez które Bóg z miłością i mądrością prowadzi wszystkie stworzenia do ich ostatecznego celu” (KKK 321). Poprzez dzieci, związane z objawieniami w Fatimie, została przypomniana idea Opatrzności Bożej, czyli odwieczny plan, według którego Stwórca opiekuje się swoim stworzeniem, a szczególnie każdym człowiekiem³⁸. Opatrzność to doskonałość Boga, który prowadzi poszczególne byty do wyznaczonego im celu, pomimo ludzkiej ułomności i grzeszności³⁹. Objawienia maryjne okazały się doskonałym dowodem na to, że Bóg nigdy nie zapomina o grzesznym świecie, przekazując mu regularnie przesłanie nadziei.

Kolejną ważną część owego orędzia stanowi fakt, że Bóg czyni to przez swoją Matkę, osobę wyjątkową, wybraną spośród wszystkich stworzeń na ziemi. W *Katechizmie Kościoła Katolickiego* zapisano: „Rola Maryi wobec Kościoła jest nieodłączna od Jej zjednoczenia z Chrystusem i wprost z niego wynika” (KKK 964). Jej szczególna rola w dziele zbawienia świata jest nieodwołalna. Potwierdził to tekst soborowej konstytucji *Lumen gentium*, który zadanie Maryi ukazał następująco: „Dzięki macierzyńskiej miłości opiekuje się braćmi swego Syna, pielgrzymującymi jeszcze i narażonymi na niebezpieczeństwa i trudy, dopóki nie zostaną oni doprowadzeni do szczęśliwej Ojczyzny” (LG 62). W sposób szczególny zostało to potwierdzone w przekazie katechetycznym inspirowanym objawieniami maryjnymi w Fatimie⁴⁰. W ziemskiej pielgrzymce Kościoła Maryja jest stale obecna, stając się przykładem

---

³⁸ W tym planie Bóg ujawnia swoją miłość, nie wykluczając przy tym danej uprzednio człowiekowi wolności. Por. K. RAHNER, H. VORGRIMLER, *Mały słownik teologiczny*, tłum. T. Mieszkowski, P. Pachciarek, Warszawa 1987, s. 302.

³⁹ Por. B. PYLAK, *Boża Opatrzność a zło na świecie*, Lublin 1960, s. 9.

⁴⁰ M. ZAJĄC, *Katecheza maryjna w Polsce w latach 1905-2015*, Lublin 2016, s. 14.

zgody na Boże plany, a jako Królowa przybywa z pomocą ludziom zdążającym do niebieskiej ojczyzny⁴¹.

Przekaz orędzia zbawczego, płynącego z Fatimy, pogłębia najważniejsze treści biblijne. W *Katechizmie Kościoła Katolickiego* znajduje się interesująca dyspozycja dotycząca strategii przywoływania w katechizacji tekstów biblijnych. Chcąc „lepiej zrozumieć te fragmenty, trzeba odwołać się bezpośrednio do tekstu. Przepisy biblijne stanowią narzędzie pracy dla katechezy” (KKK 19). Strategia ta miała bezpośrednie zastosowanie podczas objawień w Fatimie. Maryja przywoływała fragmenty biblijne, aby komentować bieżące wydarzenia i otwierać przestrzeń apokaliptyczne dla świata. Trzeba tutaj zaznaczyć, że z katechetycznego punktu widzenia istotny jest także fakt, że jest to przekaz, który nie powieli Biblii oraz nie tworzy nic nowego, ale idzie w głąb spraw duchowych. Objawienia nie kolidują z prawdami ewangelicznymi oraz nie stanowią uzupełnienia ostatecznego Objawienia, jakie dokonało się w Jezusie Chrystusie. Natomiast ich niezaprzeczalnym walorem katechetycznym okazało się to, iż pobudziły Kościół katolicki do działania przystosowanego do stale zmieniających się warunków współczesnego świata⁴².

Istotę fatimskiego przekazu stanowi reinterpretacja sensu cierpienia, jakiego człowiek doświadcza każdego dnia. W treści *Katechizmu Kościoła Katolickiego* znajduje się zapewnienie, że Chrystus cierpiał i umarł za wszystkich. Dlatego „każdy czyn lub cierpienie w Chrystusie i dla Chrystusa przynosi owoce dla wszystkich” (KKK 961). W głębokiej synergii z takim stanowiskiem teologicznym znajduje się powierzony w Fatimie sekret, który stanowi ostrzeżenie i upomnienie dla grzesznej ludzkości. Odslaniając zbawcze tajemnice, Maryja skierowała do dzieci pytanie o zgodę dotyczącą podjęcia ofiarowania codziennych krzyży dla zbawienia grzeszników. Tym samym potwierdziła, że cierpienie to droga wiodąca do życia wiecznego. Z perspektywy wiary każde cierpienie ma sens i przynosi szereg korzyści, a kontakt z cierpieniem zmusza do podjęcia refleksji na temat wieczności⁴³. Chrześcijanin wobec cierpienia powinien przyjąć postawę wyznawcy Chrystusa w myśl Jego słów: „Jeśli kto chce pójść za Mną, niech się zaprze samego siebie, niech weźmie krzyż swój i niech Mnie naśladuje” (Mt 16,24).

Unikalny przekaz fatimski, obecny w nauczaniu katechetycznym, dotyczy kwestii modlitwy w intencji prześladowanych Kościołów oraz nienawidzących

---

⁴¹ Por. E. MATEJA, *Matka Boża w kulcie Kościoła. Poprawne i niewłaściwe formy kultu maryjnego*. Opole 2013 s. 38.

⁴² Por. K. RAHNER, H. VORGRIMLER, *Mały słownik teologiczny*, s. 238.

⁴³ Por. B. PYLAK, *Boża Opatrzność*, s. 25.

Boga. Począwszy od *Kazania na Górze*, Jezus kładzie nacisk na nawrócenie serca, co oznacza: „miłość do nieprzyjaciół i modlitwę za prześladowców [...] przebaczenie z głębi serca na modlitwie” (KKK 2608). Przekaz ewangeliczny nie pozostawia złudzeń, iż Jezus wzywał: „Miłujcie waszych nieprzyjaciół i módlcie się za tych, którzy was prześladują” (Mt 5,44). Taka postawa zawsze uszlachetnia człowieka. Ponieważ tak czynił sam Jezus, dlatego należy szczególnie pamiętać o prześladowcach, bo jest to właściwy kierunek w wędrówce do nieba⁴⁴.

Przewodnią treścią fatimskiego orędzia zbawczego jest wielokrotne wzywanie przez Maryję do podjęcia osobistego nawrócenia. W kontekście rozważań na temat skutków grzechu w *Katechizmie Kościoła Katolickiego* znajduje się informacja: „To właśnie z ziemi Przymierza grzech skazał nas na wygnanie a nawrócenie serca sprawia, że możemy powrócić do Ojca w niebie” (KKK 2795). W Fatimie tę prawdę katechizmową potwierdzał obraz anioła stojącego z mieczem w ręku z wizji ukazanej dzieciom. „Nawrócenie oznacza zatem postawienie Boga na pierwszym miejscu, czyli uznanie, że On kieruje światem i tylko On może ten świat zbawić”⁴⁵. Dzieci z Fatimy bardzo gorliwie wypełniały prośby swej Matki dotyczące pokornego znoszenia zesłanych cierpień i trosk⁴⁶.

Istotą chrześcijańskiej strategii wychowywania w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych, jaką uwidaczniają maryjne objawienia, jest chrystocentryzm. „Czytając *Katechizm Kościoła Katolickiego*, można dostrzec przedziwną jedność Bożego misterium i Bożego zamysłu zbawienia, a także centralne miejsce Jezusa Chrystusa, Jednorodzonego Syna Bożego, który został posłany przez Ojca i za sprawą Ducha Świętego stał się człowiekiem w łonie Najświętszej Dziewicy Maryi, by być naszym Zbawicielem”⁴⁷. Chociaż objawiającą się w Fatimie była Maryja, to ostateczną przyczyną Jej chwały zawsze był Jezus. Ona usuwała się w cień i wskazywała na swojego Syna.

---

⁴⁴ Por. S. LABO, *Zamach na papieża w świetle Fatimy*, s. 228.

⁴⁵ B. FERDEK, *Objawienia maryjne a znaki czasów*, w: *Orędzie fatimskie w nauczaniu i pobożności Kościoła*, Opole 2013, s. 14.

⁴⁶ Hiacynta w celu ratowania grzeszników przyjmowała wszelkie ofiary, a poruszona wizją piekła, codziennie wyszukiwała umartwienia, aby ich ocalić. Franciszek z odwagą podjął się różnorodnych umartwień, aby przebłagać Boga oraz izolował się od ludzi, aby oddać się modlitwie różańcowej w intencji zbawienia wszystkich dusz. Łucja od początku objawień zniósła wiele cierpień w intencji zbawienia świata. Por. L. GŁOWACKI, *Podejmować wciąż na nowo fatimskie orędzie*, Warszawa 2013, s. 333-334.

⁴⁷ JAN PAWEŁ II, Konstytucja apostolska *Fidei depositum* ogłoszona z okazji publikacji *Katechizmu Kościoła Katolickiego* (11 października 1992), *OsRomPol* 14(1993), nr 2, s. 5.

Ziemskie życie Jezusa powinno stanowić wzór postępowania dla wszystkich pokoleń. W tej tajemnicy zbawiającego Chrystusa Bóg pozwala dostępować udziału zbawienia nie tylko Maryi, lecz również każdemu człowiekowi.

W czasach zmasowanej krytyki Kościoła w minionym stuleciu, Fatima znacząco podniosła prestiż tej Bożej fundacji. Maryjne orędzie korespondowało ideowo z zapisem katechizmowym: „Urząd Nauczycielski Kościoła w pełni angażuje władzę otrzymaną od Chrystusa, gdy definiuje dogmaty, to znaczy, gdy w formie zobowiązującej lud chrześcijański do nieodwołalnego przyłgnięcia przez wiarę przedkłada prawdy zawarte w Objawieniu Bożym lub prawdy, które mają z nimi konieczny związek” (KKK 88). Orędzie fatimskie pozwoliło katechetycznie na nowo wyinterpretować szacunek do posłannictwa Kościoła. Przebieg objawień potwierdzał fakt, iż podobnie jak dzieci, tak wszyscy wierzący wielokrotnie stają w obszarze posłuszeństwa religijnego Bogu, Jego prawu, Ewangelii, władzom kościelnym. Skierowane do ludzkości wezwania do nawrócenia dotyczyły zejścia z drogi zła, a wkroczenie na drogę posłuszeństwa Kościołowi katolickiemu. Poprzedzający przybycie Maryi Anioł Pokoju dał dzieciom polecenie naśladowania go i powtarzania modlitwy, a w swoich wypowiedziach stosował tryb rozkazujący. Objawiająca się Maryja kierowała ludzi pod opiekę nauczającego Kościoła. Nie czyniła tego apodyktycznie, ale uwrażliwiała na potrzebę dokonania wyboru właściwych wartości, w zgodzie z łaską posłuszeństwa⁴⁸.

Należy jeszcze zwrócić uwagę na katechetyczne znaczenie fatimskiego przekazu niewerbalnego. Wybór wizjonerów w Fatimie wywołuje wśród elit zlaicyzowanego społeczeństwa wielkie zaskoczenie, a wręcz oburzenie. W umysłach wielkich tego świata snują się liczne pytania i próby odpowiedzi dotyczące celu uczynienia dzieci przekazicielami tak istotnego orędzia. Wiadomo jednak, że są to najczystsze, najbardziej niewinne istoty, a czystość ich dziecięcych serc umożliwia im przystęp do rzeczywistości nadprzyrodzonej. Ich cechy ułatwiają otwartość na Boga i gotowość w przyjmowaniu Jego przekazów, a przeniknięte atmosferą nadprzyrodzoności są skłonne do największych poświęceń⁴⁹. W tym wypadku uczynienie dzieci przekazicielami woli Boga nie powinno budzić najmniejszych kontrowersji. Dzieci wiernie

---

⁴⁸ Por. L. GŁOWACKI, *Podjąć można wciąż na nowo fatimskie orędzie*, s. 330.

⁴⁹ Por. *Biała Armia. Apostolat Fatimski dla dzieci*, opr. M. Drozdek [i in.], Warszawa 1996, s. 20.

odtworzyły to, co zobaczyły i usłyszały, niekiedy nawet nie rozumiejąc co owe przekazy oznaczają i jak wielką treść w sobie kryją⁵⁰.

W Fatimie, wśród trójki dzieci, najważniejszym uczestnikiem objawień została Łucja. Jej „misja” polegała na tym, że ona wszystko widziała, słyszała, rozumiała oraz jako jedyna rozmawiała z Maryją. Jej życiowa postawa po objawieniach, pełna wyciszenia i modlitwy wstawienniczej za świat, w sposób niewerbalny potwierdziła wszystko, co przekazała światu za pomocą słów. Inaczej przekaz Matki Bożej odbierała Hiacynta, a jej niewerbalna misja była inna. Ona również widziała Panią, słyszała wszystkie skierowane słowa, ale nie do końca je rozumiała i nie podjęła się dialogu z Niepokalaną. Okazała jednak zaistniałym faktom postawę posłuszeństwa wiary, jakiej domaga się od wszystkich wierzących sam Bóg. Ten pozawerbalny przykład jest szczególnie cenny w aktualnym etapie urzeczywistnienia się Kościoła w zlaicyzowanym świecie. Z kolei Franciszek był wyłącznie obserwatorem. O tym, co Maryja mówiła, dowiadywał się od sióstr, nie było mu dane poznać tego w sposób bezpośredni⁵¹. Jednak swoim krótkim życiem potwierdził, że uczestniczył w niezwykłym wydarzeniu zbawczym.

Współczesny świat nie bierze pod uwagę ubóstwa ducha, o którym tak radykalnie przypomina papież Franciszek. Dlatego często zostaje wykluczona wartość dziecięcych serc oraz ich wyjątkowa moc, która może przemienić oblicze świata⁵². Z tego powodu omawiane objawienia maryjne to wielka pozawerbalna promocja osobowości małego dziecka, jego godności i dziecięcej wrażliwości, jego niezbywalnych praw, które współczesna cywilizacja, nastawiona tylko na ekonomię, „płeć kulturową” i hedonizm, bardzo zniszczyła. Dlatego św. Jan Paweł II nauczał: „Orędzie fatimskie wzywa nas do czujności. Zaprasza nas też, abyśmy przez akt poświęcenia zbliżyli się na nowo do źródeł Bożego Miłosierdzia. Maryja chce, abyśmy zwrócili się do niego: każdy z nas, każdy naród i cały świat”⁵³. Wezwanie anioła w Portugalii, skierowane w Loca de Cabeço oraz sposób, w jaki dzieci mu odpowiedziały, stanowi zaproszenie dla wszystkich współczesnych do poświęcenia siebie Trójcy Przenajświętszej, która jest ostatecznym celem życia chrześcijańskiego⁵⁴.

---

⁵⁰ Por. P. SANDRIN, *Niebo otwarte. Objawienia maryjne Rue du Bac, La Salette, Lourdes i Fatima*, Warszawa 2014, s. 16.

⁵¹ Por. W. ŁASZEWSKI, *Droga, która prowadzi do Boga – Rozważania nad fatimską tajemnicą Niepokalanego Serca Maryi*, Warszawa–Zakopane 2005, s. 15-16.

⁵² Por. *Biała Armia. Apostolat Fatimski*, s. 21.

⁵³ Cz. RYSZKA, *Fatima, klucz do tajemnicy*, s. 62.

⁵⁴ Por. R.J. FOX, *Fatima dla wszystkich pokoleń*, s. 15.

Orędzie z Fatimy, mimo upływu lat, nie traci na aktualności. Podobnie jak Ewangelia i jej stale żywe przesłanie, tak słowa Maryi do dzieci nie mogą zostać zapomniane przez współczesny świat. Mimo czasu, jaki przeminął od chwili objawień, nadal są one aktualne i stanowią niewypowiedziane źródło duchowych nauk oraz nieustanną inspirację dla przekazu katechetycznego⁵⁵. Maryja jako Matka nie zapomniała o oczekiwaniach i potrzebach swoich dzieci. Stale przemawia do nich językiem czasu i miejsca, w którym się znajdują. Jej orędzie w dalszym ciągu jest zgodne z aktualną sytuacją panującą w XXI wieku w Kościele i świecie⁵⁶.

*

W konfrontacji z trudną rzeczywistością minionego stulecia fatimskie objawienia maryjne pozwoliły przypomnieć zlaicyzowanemu światu, że to nie człowiek kieruje biegiem historii, ale Bóg, który w sposób nadprzyrodzony zmieniał zarówno losy świata jak i poszczególnych osób. Fenomen maryjnego objawienia potwierdził biblijną prawdę, że Bóg zgodnie ze swoim zamysłem stwórczym pragnie świata przepełnionego miłością. Obejmuje swą troską każdą istotę, szczególnie wyróżniając przy tym najsłabszych i zapomnianych przez świat. Przez pośrednictwo Maryi z dzieci czyni prawdziwych katechetów, którzy stają się przekazicielami orędzia płynącego z nieba⁵⁷. Z tego też powodu katecheza w ciągu minionego stulecia doceniła znaczenie fatimskich objawień, pomimo iż Kościół katolicki nie zobowiązuje obligatoryjnie do ich przyjęcia. Jednakże z faktu, że mogą one być pomocne w dziele wzmacniania wiary, forum katechetyczne stało się w minionym stuleciu miejscem radykalnej promulgacji treści tego przekazu⁵⁸.

---

⁵⁵ Por. R.J. FOX, *Ponowne odkrycie Fatimy*, s. 39.

⁵⁶ Por. R. PANNET, *Objawienia maryjne w świecie współczesnym*, Kraków 2007, s. 146.

⁵⁷ Por. H. WALDENFELS, *O Bogu, Jezusie Chrystusie i Kościele – dzisiaj*, tłum. A. Paciorek, Katowice 1993, s. 33.

⁵⁸ Por. G. HIERZENBERGER, O. NEDOMANSKY, *Księga objawień maryjnych od I do XX w.*, Warszawa 2003, s. 10.

BIBLIOGRAFIA

- BENEDYKT XVI, Encyklika *Deus caritas est*, Poznań 2006.
- Biała Armia. Apostolat Fatimski dla dzieci, opr. M. Drozdek [i in.], Warszawa 1996.
- BORELLI A.A., Aniołowie i Objawienia Fatimskie, Kraków 2009.
- DELANEY J.J. (red.), Niewiasta obleczona w słońce. Osiem wielkich objawień Matki Boskiej w czasach współczesnych, Lublin 1992.
- DROZD J., Orędzie Niepokalanej. Historia i sens objawień fatimskich, Kraków 2005.
- FOX R.J., Fatima dla wszystkich pokoleń. Wspomnienia i refleksje, Zakopane 2011.
- FOX R.J., Ponowne odkrycie Fatimy, Poznań 1995.
- GŁOWACKI L., Podejmować wciąż na nowo fatimskie orędzie, Warszawa 2013.
- GONZAGA DA FONSECA L., Cuda Fatimy. Objawienia. Kult. Orędzie, tłum. W. Dzieża, Częstochowa 2017.
- HIERZENBERGER G. NEDOMANSKY O., Księga objawień maryjnych od I do XX w., Warszawa 2003.
- Jan Paweł II w Fatimie. Trzecia Tajemnica Fatimska z komentarzem Kongregacji ds. Nauki i Wiary, oprac. M. Czeakański, Kraków 2000.
- JAN PAWEŁ II. Konstytucja apostolska *Fidei depositum* ogłoszona z okazji publikacji *Katechizmu Kościoła Katolickiego*. 11 października 1992, OsRomPol 14(1993), nr 2, s. 4-6.
- KALDON S., Biblijne podstawy orędzia fatimskiego, Kraków 2003.
- Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 1994.
- LABO S., Zamach na papieża w świetle Fatimy i w cieniu jednej rewolucji, Rzym 1983.
- ŁASZEWSKI W., 7 dni Fatimy, Radom 2009.
- ŁASZEWSKI W., Apokalipsa według Fatimy, Kraków 2013.
- ŁASZEWSKI W., Droga, która prowadzi do Boga – Rozważania nad fatimską tajemnicą Niepokalanego Serca Maryi, Warszawa–Zakopane 2005.
- MATEJA E., Matka Boża w kulcie Kościoła. Poprawne i niewłaściwe formy kultu maryjnego, Opole 2013.
- ODELL C., Ci, którzy Ją widzieli. Objawienia maryjne, Gdańsk 2002.
- PANNET R., Objawienia maryjne w świecie współczesnym, Kraków 2007.
- RYSZKA Cz., Fatima, klucz do tajemnicy, Bytom 2000.
- SANDRIN P., Niebo otwarte. Objawienia maryjne Rue du Bac, La Salette, Lourdes i Fatima, Warszawa 2014.
- Siostra Łucja mówi o Fatimie (Wspomnienia siostry Łucji) – Trzecie wspomnienie, zebrał L. Kondor, Tuy 1941.
- SMOLIŃSKA-THEISS B. THEISS W., Stulecie dziecka: między mitem a zniewoleniem, w: Stulecie dziecka: blaski i cienie, red. J. Wilk, Lublin 2003.
- SORG A., Fatima światło dla świata, Poznań 1992.
- THEISS W., Zniewolone dzieciństwo, Warszawa 1996.
- TOMOŃ S., Fatimska monstrancja na Jasnej Górze, <https://www.google.pl/search?client=firefox-b&q=Monstrancja+z+fatimy> (dostęp: 13.05.2017).
- WIELGUS S., Bogu i ojczyźnie, Lublin 1996.
- ZAJĄC M., Katecheza maryjna w Polsce w latach 1905-2015, Lublin 2016.

WYMIAR KATECHETYCZNY
FATIMSKICH OBJAWIEŃ MARYJNYCH

S t r e s z c z e n i e

Przed stu laty portugalska Fatima zyskała niezwykle rozgłos dzięki objawieniom maryjnym. Wydarzenia te przełamały materialistyczną wizję rzeczywistości i kierowały w stronę rzeczywistości transcendentnej. Wielkie znaczenie w dynamice tego fenomenu posiadał kontekst historyczny, ponieważ były to trudne czasy, przepełnione terrorem i wojnami oraz głęboką negacją Boga. Z fatimskich objawień wyłoniło się bogactwo nowych treści, symboli, gestów i modlitw, które posiadały wielkie znaczenie katechetyczne. Kościół katolicki skupił się na odczytywaniu ukrytego sensu tych zdarzeń. Wartością maryjnych orędzi w Fatimie była ich całkowita zgodność z przekazem biblijnym, zaakcentowanie potrzeby nawrócenia i pokuty, podjęcia krucjaty modlitwnej za grzeszników oraz w intencji Ojca Świętego przez modlitwę różańcową. W Fatimie została wyeksponowana idea Bożego dziecięctwa, czyli podobieństwa człowieka do Stwórcy. Poprzez dzieci związane z objawieniami została przypomniana idea Opatrzności Bożej, doceniona rola Kościoła katolickiego oraz podkreślona centralna rola Jezusa Chrystusa w dziele zbawienia. Ponadto zostały dowartościowane pozawerbalne formy ewangelizacyjne, które posiadają wielką siłę oddziaływania na zlaicyzowanych chrześcijan początku XXI wieku. Fenomen objawień fatimskich polega na tym, że mimo upływu lat, nie tracą one na aktualności i posiadają znaczny potencjał katechetyczny do wykorzystania w obecnym czasie.

Słowa kluczowe: katecheza; Fatima; objawienia maryjne.